

Öğrencilerin Sınav Kavramına Yönelik Metaforlarının İncelenmesi

Duygu Koçak

Çilem Doğan Gül

Emrah Gül

Ömay Çokluk Bökeoğlu

DOI:.....

[Makale Bilgileri](#)

Yükleme:04/04/2017 Düzeltme:17/06/2017 Kabul:11/11/2017

Özet

Bu araştırmanın amacı, öğrencilerin “sınav” kavramına ilişkin metaforlarının belirlenmesidir. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden “olgubilim (fenomenoloji)” kullanılmıştır. Bu çalışma seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılarak, farklı okullarda öğrenim gören ve TEOG sınavına hazırlanan sekizinci sınıf öğrencileri ile bu sınavı geride bırakıp bir ortaöğretim kurumuna yerleşmiş olan dokuzuncu sınıf öğrencilerinden oluşan 582 katılımcı ile yürütülmüştür. Bu doğrultuda elde edilen veriler, “içerik analizi” tekniğinden yararlanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda öğrencilerin “sınav” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar sekiz farklı kategori altında sınıflandırılmıştır. Öğrencilerin “sınav” ile ilgili geliştirdikleri metaforlar incelendiğinde, sınava ilişkin olarak olumsuz, korku verici, aşırı kaygılı ve sınavı çok fazla önemseyen algılara sahip oldukları ifade edilebilir. Özellikle hayati önem taşıyan, ölüm kalım meselesi ve diğer sıra dışı benzetmelerin fazlalığı, sınavın öğrencilerin üzerinde çok fazla olumsuz etkilere yol açtığını göstermektedir. Bu araştırma sonucunda öğrencilerin sınav kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforların olumsuz olduğu görülmektedir. Bu durumun nedenleri incelenmeli ve yetkililer sınav sistemi ile ilgili öğrencideki bu olumsuz durumun giderilmesi için çalışmalar yapmalıdırlar. Sınavın öğrenciler üzerinde oluşturduğu baskı bu ve sınavla ilgili yapılan diğer çalışmalarda da öne çıkmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin psikolojileri de olumsuz etkilenmektedir. Sınavlarla ilgili yapılan çalışmalar okulların rehberlik hizmetleri tarafından dikkate alınabilir ve öğrencilerin bu durumdan en az etkilenmeleri sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Metafor, Sınav, Teog, İçerik Analizi, Fenomonoloji, Olgubilim

Sorumlu Yazar: Emrah GÜL, Yrd. Doç. Dr., Hakkari Üniversitesi, TÜRKİYE, emrahgul@hakkari.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-8799-3356

Duygu KOÇAK, Yrd. Doç. Dr., Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, TÜRKİYE, duygu.kocak@alanya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3211-0426

Çilem DOĞAN GÜL, Arş. Gör., Hakkari Üniversitesi, TÜRKİYE, cilemdogangul@hakkari.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3487-9028

Ömay ÇOKLUK BÖKEOĞLU, Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, TÜRKİYE, cokluk@education.ankara.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-3879-9204

Bu çalışma, V. Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Kongresinde Sözlü Bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Ülkemiz eğitim programlarının hedefi, niteliğinin artırılması ve öğrenci, öğretmen ve okul paydaşları arasındaki ilişkinin en üst düzeyde tutulması olduğu belirtilmektedir. Eğitim sisteminin gelişimi tüm öğelerin uygun ve programlı bir şekilde yürütülmesi ile mümkün olmaktadır. Eğitim sistemi içerisinde sınavlar dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli bir yer tutmaktadır. Sınavlar, eğitim ortamlarında öğrenci davranışlarının gözlenmesi amacıyla yaygın olarak kullanılan ölçme uygulamalarıdır. Bu uygulamalar aracılığıyla seçme, yerleştirme gibi eğitsel bir takım kararlara dayanak oluşturacak bilgiler toplanır. Bu kararlar öğrencinin eğitim yaşantısının şekillenmesinde önemli roller oynadığından, sınavlara yüklenen anlam ve beklentiler de çok fazladır.

Türk Eğitim Sistemi'nde öğrenciler birçok farklı tür ve nitelikte sınavlara tabi tutulurlar. Örneğin, ortaöğretim kurumlarına yerleşmede Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sistemi kapsamında uygulanan merkezi sınavlar (TEOG adıyla anılmaktadır), yükseköğretim kurumlarına yerleşmede iki aşamalı olarak uygulanan Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) ve Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS) gibi geniş ölçekli sınav örnekleri bulunmaktadır. Eğitimciler, öğrenciler ve dolayısıyla aileler için önemli sonuçları olan bu tür sınavlar “yüksek risk içeren sınavlar” (high-stakes tests / assessment)” olarak adlandırılmaktadır. Bu sınavların Türkçe alanyazında “yüksek çatalı sınavlar” (Başaran, 2005) olarak adlandırıldığına rastlamak da mümkündür.

Yüksek risk içeren sınavlar, öğrencilerin bir okuldan mezun olabilmesi, bir öğretim programına kayıt yaptırabilmesi, bir yükseköğretim kurumuna yerleşebilmesi, burs ya da bir uygulama için yeterlik alabilmesi ve benzeri bir takım sonuçların elde edilebilmesi için başarılı olunması gereken sınavlardır (Cizek, 2001; Resnick, 2004). Bu sınavların yüksek risk içermesi, sonuçlarının bireyler için çok önemli olması ve yüksek düzeyde kaygı yaratmasından kaynaklanmaktadır (Casbarro, 2004). Dolayısıyla öğrenciler üzerindeki bu yüksek baskının olumsuz bazı etkileri ve sonuçları olmaktadır (Popham, 2001). Örneğin yüksek risk içeren sınavlar, öğrencilerin sınavlara hazırlanmak için sosyal ve bedensel etkinliklere daha az zaman ayırmasına yol açmaktadır (Thomas, 2005).

Sınavlara verilen önemin artması doğal olarak araştırmacıların aklına, sınavlara hazırlık aşamasında bulunan ya da sınavı henüz geride bırakmış öğrenciler üzerinde ne tür etkilerinin olduğu gibi bazı sorular getirmektedir. Bunların anlaşılabilmesinin en etkili yollarından biri, öğrencilerin sınava ilişkin algılarının belirlenmesidir. Bireylerin belirli bir konuya ilişkin algıları anket, görüşme, sesli düşünme gibi yöntemlerle belirlenebildiği gibi, metaforlar aracılığıyla da belirlenebilmektedir.

Metafor “öte”, “sonra” anlamına gelen “meta” kelimesi ile “taşımak” anlamına gelen “pherein” kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır. Dolayısıyla metafor “bir yerden başka bir yere

götürmek, öteye taşımak, bir yerden bir yere taşımak” anlamına gelmektedir (Demir, 2005; Oxford English Dictionary, 1996). Akşehirli (2005) metaforu “sözlükte önceden var olmayan bir dili kullanmak ve karmaşık ifadelerle anlam üretmek” olarak tanımlamaktadır.

Metafor, bilinmeyen bir şeyi bilinen bir şeyle ifade etmek, bilinmeyenin anlamını, bilinenin araçları ve özellikleri ile ortaya koymaktır. Bireyler yüksek düzeyde soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu güçlü bir zihinsel araç olan metaforlar aracılığıyla anlayıp açıklayabilir (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006, s.463). Morgan’a (1998) göre metaforların en belirgin özelliklerinden biri, kavramların birbirleriyle açıklanmalarını mümkün kılmalarıdır. Başka bir deyişle metaforlar, elimizde olan kavram ya da olgular ile ötekiler arasında bağlantı kurar. Sonuç olarak metaforu, “bir kişinin bir kavramı ya da olguyu algıladığı biçimde, benzetmeler kullanarak ifade etmesi” (Levine, 2005) şeklinde nitelendirmek mümkündür.

Herhangi bir şeyin metafor olabilmesi için aşağıdaki soruları cevaplayabilmesi gerektiğini belirtmiştir (Forceville, 1996; akt. Forceville, 2002):

1. Metaforun konusu nedir?
2. Metaforun kaynağı nedir?
3. Metaforun kaynağından konusuna atfedilmesi düşünülen özellikler nelerdir?”

Bir kavramın metafor olabilme özelliği yukarıdaki sorular ile ilişkilendirilerek bir örnekle şöyle açıklanabilir: “Sınav hastalık gibidir; çünkü hastalık insanın yorgun düşmesine neden oluyor ve bir şeyler yapabilmesine engel oluyor, sınav da öğrencilerin yaşamı üzerinde böyle etkilere sahiptir ” cümlesinde metaforun konusu “sınav”, metaforun kaynağı “hastalık” ve metaforun kaynağından konusuna “atfedilmesi düşünülen özellik” ise “nasıl ki hastalık insanın yorgun düşmesine neden oluyor ve bir şeyler yapabilmesine engel oluyorsa, sınav da öğrencilerin yaşamı üzerinde böyle etkilere sahiptir” şeklindeki açıklamadır. Böylelikle herhangi bir kavram ve metafor arasındaki ilişkide metaforun kaynağı, metaforun konusunun farklı bir bakış açısı ile anlaşılmasını sağlar.

Tüm olgular ve kavramlar için söz konusu olabileceği gibi, eğitimin farklı alanlarındaki kavramların nasıl anlamlandırıldığını anlamada da metaforlardan yararlanılabilir. Yaratıcı ve eleştirel düşünmeyi geliştirme, öğretimi planlama, program geliştirme, öğretmen uygulamalarını yönlendirme vb. konularda bir veri toplama aracı olarak metaforlara sıklıkla başvurulmaktadır (Vadeboncoeur ve Torres, 2003).

Genel olarak eğitim alanında yapılan metafor çalışmaları incelendiğinde; öğretmen adaylarının ve farklı branşlardaki öğretmenlerin; öğretmenlik, öğrenci, üstün yetenekli öğrenci, yönetici, müfettiş, bilgi ve branşlarına ilişkin bazı kavramlara yönelik metaforlarının incelendiği bir

çok çalışma olduğu görülmektedir (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006; Shaw, Massengill, ve Mahlios, 2008; Kalyoncu, 2012; Saban, 2008; Çapan, 2010; Döş, 2010). Benzer şekilde öğrencilerin; öğretmen, okul, bilim, bilim insanı, bilgi gibi kavramlara ya da farklı derslere yönelik metaforlarının belirlenmeye çalışıldığı araştırmalara da rastlamak mümkündür (Akçay, 2011; Aydın, 2010; Camcı-Erdoğan, 2013; Dikmenli, 2010; Doğan-Bora, Arslan ve Çakıroğlu, 2006; Güler ve Akman, 2006; Mead ve Metraux, 1957; Narayan, Park, Peker ve Suh, 2013; Newton ve Newton, 1998; Soysal ve Afacan, 2012).

Eğitim sisteminin önemli bir parçası olan ve başta öğrenciler olmak üzere sistemin tüm bileşenleri (veli, öğretmen, yönetici vb.) tarafından büyük önem atfedilen “sınav” kavramına ilişkin metafor çalışmalarının ise ortaöğretime geçiş için 2008-2009 Eğitim-Öğretim yılında uygulamaya konulan ve 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında uygulanmasına son verilen Seviye Belirleme Sınavı-SBS (Karadeniz, Er ve Tangülü, 2014) ile sınırlı olduğu belirlenmiştir. Alanyazın incelemeleri ve yukarıdaki tartışmalar doğrultusunda bu çalışmada, metaforların sınav kavramına yönelik veri toplama aracı olarak kullanılması ve öğrencilerin bu kavrama ilişkin algılarının, duygularının, düşüncelerinin ve deneyimlerine bağlı olarak geliştirdikleri tutumların ortaya çıkartılması amaçlanmaktadır. Öğrencilerin yaşamını önemli oranda etkileyen bir olgunun öğrenciler tarafından nasıl algılandığının belirlenmesi, bu süreçleri düzenlemek ve sınava hazırlanan öğrencilere destek sunabilmek adına önem taşımaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Öğrencilerin “sınav” kavramına yönelik metaforlarını belirlemek için nitel araştırma modeline göre hazırlanan bu araştırma “olgubilim (fenomenoloji)” deseni ile uyumludur. Olgubilim deseni, farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanmaktadır. Olgubilim, aslında insanlara çok da yabancı olmayan, aynı zamanda da tam anlamı kavranılamamış olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturur” (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Patton (2014), “Olgubilim, insanların olguları nasıl algıladıkları, nasıl betimledikleri, hakkında ne hissettikleri, nasıl yargıladıkları, nasıl anımsadıkları, nasıl anlamlandırdıkları ve diğerleri ile onun hakkında nasıl konuştuklarına odaklanır” şeklinde bir betimleme yapmakta ve bu nedenle de olguyu dolaylı olarak deneyimlemiş bireylerin aksine, doğrudan deneyimleyen, bizzat yaşantısı olan bireylere ulaşmak gerektiğini ifade etmektedir.

Örnekleme

Bu çalışma 2015-2016 Eğitim Öğretim yılı, güz döneminde Ankara, İstanbul, İzmir illerinde farklı okullarda öğrenim gören ve TEOG sınavına hazırlanan 379 sekizinci sınıf öğrencileri ile bu

sınavı geride bırakıp bir ortaöğretim kurumuna yerleşmiş olan 203 dokuzuncu sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 582 öğrenciden elde edilen verilerle yürütülmüştür. Bu yönüyle araştırmada yer alan öğrenci grubunun seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden “uygun örnekleme (kolay ulaşılabilir durum örnekleme)” ile uyumlu olduğu belirtilebilir. Bu örnekleme yönteminde araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer. Uygun örnekleme ya da kolay ulaşılabilir durum örnekleme, çoğu zaman araştırmacının zaman, para ve işgücü vb. sınırlılıklar nedeniyle diğer örnekleme yöntemlerini kullanma olanağının bulunmadığı durumlarda kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu yönüyle de araştırmaya hız ve pratiklik kazandırdığı ifade edilebilir.

Verilerin Toplanması

Öğrencilerin “sınav” kavramına ilişkin algılarını belirlemek amacıyla araştırmaya katılan öğrencilere, yakın dönemde karşı karşıya kalacakları ya da henüz geride bırakmış oldukları ve onlar için büyük önem taşıyan TEOG sınavı, “uyaran” ya da bir başka deyişle “metafor konusu” olarak sunulmuş ve “TEOG gibidir; çünkü...” cümlesi ile başlayan yarı yapılandırılmış formdaki soruları tamamlamaları istenmiştir. Saban’a (2008) göre metaforların kullanıldığı çalışmalarda “gibi” kavramı genellikle metaforun konusu ve metaforun kaynağı arasındaki ilişkiyi daha açık bir biçimde ortaya koymak için kullanılır. “Çünkü” kavramı ise metaforların oluşturulma sebebinin açıklanmasının istenildiği durumlarda tercih edilir. Bu nedenle bu araştırma için hazırlanan formda da benzer bir yaklaşım izlenmiştir. Formlar dağıtılmadan önce öğrencilere metaforla ilgili genel bir bilgi verilmiş ve boşlukları doldurmaları istenmiştir. Ancak, öğrencilerin konuyu biraz daha somutlaştırmalarını sağlamak adına, formlar yalnızca tek bir soru ile sınırlı tutulmamış; “TEOG renktir; çünkü.....”; “TEOG bir canlı olsaydı olurdu; çünkü;”; “TEOG cansız bir şey olsaydı (eşya, makine, sembol, şekil vb.) olurdu; çünkü;”; “TEOG bir duygu olsaydı olurdu; çünkü;” gibi farklı cümleler de eklenerek yanıtlamalarını kolaylaştırmak amaçlanmıştır. Öğrencilere sunulan bu form, araştırmanın veri toplama aracını oluşturmaktadır.

Verilerin Analizi

Veri toplama aşamasında toplam 603 öğrenciye ulaşılmıştır. Ancak bu öğrencilerden anlamlı metafor kurabilen ya da kurduğu metaforun sebebini mantıklı şekilde açıklayabilen 582 öğrencinin yanıtları değerlendirilmiştir. Ancak; veri toplama formunda yer alan “TEOG gibidir; çünkü...” cümlesine verilen yanıtlar ile diğer sorulara (renk, canlı, cansız vb.) verilen yanıtlar arasında binişmeler olabildiğinden, frekanslar toplam öğrenci sayısı üzerinden çıkartılmamıştır. Her bir kategori altında yer alabilecek yanıtlar belirlenmiş ve yüzdeler hesaplanırken bu sayılar kullanılmıştır. Bu nedenle bulguların sunumunda frekanslar öğrenci sayısı olarak değil, yanıt sayısı olarak ifade edilmektedir.

Nitel veriler betimsel analiz ya da içerik analizi teknikleri kullanılarak analiz edilir. İçerik analizinin temel amacı toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde genel olarak özetlenen veriler, içerik analizinde daha derinlemesine incelenir ve betimsel yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalara içerik analizi sonucu ulaşılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu nedenle bu araştırmadan elde edilen veriler, “içerik analizi” tekniği ile analiz edilmiştir. İçerik analizi beş aşamadan oluşmaktadır (Aydın, 2010; Bektaş ve Karadağ, 2013; Kalyoncu, 2012; Saban, 2008). Bu aşamalar sırasıyla; “1. Adlandırma”, “2. Eleme”, “3. Kategori geliştirme”, “4. Geçerlik ve güvenilirliği sağlama”, “5. Frekansların hesaplanması ve yorumlama”dır. Bu aşamalar ile ilişkili olarak bu çalışma kapsamında yapılanlar aşağıda ayrıntılı olarak özetlenmiştir.

Adlandırma Aşaması

Bu aşamada öğrencilerin “TEOG” kavramına ilişkin belirttiği tüm metaforlar bilgisayar ortamına aktararak listelenmiştir. Anlamli metaforlar ve bunların anlamli bulunan açıklamaları tespit edilerek metaforlara ilişkin kodlar belirlenmiştir.

Eleme Aşaması

Öğrenciler tarafından üretilen metaforlar alanyazında da vurgulandığı üzere; metaforun konusu, kaynağı ve konusu ile kaynağı arasındaki ilişki bakımından ele alınmıştır. Bu bağlamda; belli bir metafor kaynağı içermeyen, üretilen metafora dair bir açıklama ya da gerekçe sunmayan, “sınav” ya da “TEOG” kavramlarının açıklanmasına katkısı olmayan, birden fazla kategori kapsamında ele alınabilen metaforlar belirlenmiş ve bunlar çalışma dışında bırakılmak üzere elenmiştir. Daha önce de vurgulandığı üzere, bu nedenle veri setinde yer alan öğrenci sayısı 603 kişiden 582’ye inmiştir.

Kategori Geliştirme Aşaması

Üretilen metaforların “TEOG” ya da “sınav” kavramlarının hangi özellikleri düşünülerek oluşturulduğu incelenmiş ve nasıl kavramsallaştırıldığına bakılmıştır. Kategorilerin bir kısmı, doğrudan öğrenciler tarafından doldurulan formlarda yer alan; renk, canlı, cansız, duygu vb. kavramlar kullanılarak oluşturulurken, bunlar dışında kalanlar yeni kategori adları verilerek gruplandırılmıştır. Metaforlara verilen kodlara bağlı olarak, benzer temaları içeren metaforlar aynı kategoriye dahil edilmiş ve kategorilerin nasıl oluşturulduğuna ışık tutması ve somutlaştırması açısından da, bu kategorileri iyi temsil ettiği ya da ilgi çekici olduğu düşünülen ifadelerden, öğrencilere birer kod verilmek suretiyle (örneğin: Ö8-127 ya da Ö9-344 vb), doğrudan alıntılar yapılmıştır. Bu kodlarda hem öğrencilerin sınıf düzeyleri (8 ya da 9) hem de kaç no’lu formu dolduran öğrenci olduğunu belirten bir sistem izlenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması

Çalışmanın geçerliğine katkı sağlaması için araştırma raporlaştırılırken doğrudan alıntılar yapılmış ve araştırma süreci ayrıntılı olarak sunulmuştur. Öğrencilerin metafor ifadeleri, bu çalışmada yer alan dört araştırmacının bağımsız iki gruba ayrılarak çalışması ile kodlanmış ve kategorilere ayrılmıştır. Rastgele seçilen 50 sekizinci sınıf, 50 dokuzuncu sınıf olmak üzere toplam 100 öğrenciye ait veriler her iki araştırmacı grubu tarafından da analiz edilmiştir. Daha sonra iki grubun listeleri karşılaştırılarak görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları belirlenmiştir. Gruplar arasında görüş ayrılığı olan kategoriler üzerinde tartışılarak görüş birliğine ulaşılmaya çalışılmıştır. Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü (Güvenirlik = Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) kullanılarak, güvenilirlik yaklaşık .80 (Güvenirlik = 81 / 81+ 19) olarak bulunmuştur.

Frekansların Hesaplanması ve Yorumlama Aşaması

Bu araştırmada uygulamanın büyük bir grup üzerinde gerçekleştirilmesi ve çok fazla metaforun elde edilmesinden dolayı, önce her kategori için elde edilen metafor örnekleri bir özet tabloda sunulmuş, ardından her bir kategori için toplam metafor sayısı ve en yüksek frekansa sahip ilk üç metafor sunulmuştur.

Bulgular

Bu araştırmanın bulgularının sunumunda öncelikle kategorilerin ne ifade ettiğinin de net olarak anlaşılabilmesi açısından, her kavram kategorine ilişkin metafor örnekleri bir özet tabloda sunulmuş, ardından her bir kategoriye ayrı ayrı olmak üzere, daha ayrıntılı şekilde değinilmiştir.

Tablo 1'de sınav kavramına ilişkin kategoriler ve bu kategoriler altında yer alan metaforlardan örnekler sunulmaktadır.

Tablo 1. *Sınav Kavramına İlişkin Kategoriler ve İlgili Metafor Örnekleri*

Kategori	İlgili Metafor	f
1. Bir duygu / düşünce olarak sınav	Endişe/kaygı, Gerilim, Korku, Üzüntü/mutsuzluk, Stres, Sinir, Hüzün, Huzursuzluk, Pişmanlık, Kin/nefret, Karamsarlık, Sıkıntı, Şaşkınlık, Karmaşık bir duygu, Yalnızlık, Umutsuzluk, Başarısızlık, Ağlamak/gözyaşı, Karasızlık, Bunalım, Dikkat, Tedirginlik Hırs, Şüphe, Tuhaf, Hayal kırıklığı / kalp kırıklığı, Sinsilik, Acı, İntikam, Zevk, Güven, Umut, Mutluluk/Sevinç Heyecan, Merak, Özgürlük vb	55
2. Sıkıcı/ korkutan-kaygılandırıcı / tehlikeli bir olay ya da durum olarak sınav	Ölüm, canavar, kabus, kefen, vampir, karabasan, dikkat ölüm tehlikesi yazan tabela, alarm sesi, uzaylı, Azrail, mezar, hayalet, klozet, uçurum, düşman, karadelik, dipsiz	46

3. Bir hayvan olarak sınav	kuyu, hırsız, kaza vb. Tilki, bukalemun, sinek, arı, yılan, akrep, timsah, kedi, köpek, aslan, kaplan, karınca, inek, papağan, kuş, karınca, kartal, maymun, dinazor, iguana vb.	45
4. Bir nesne olarak sınav	Kazık, bıçak, makas, sopa, cam, bomba, dozer, silindir, makine, iğne, biçerdöver, ayna vb.	36
5. Bir bitki / yiyecek olarak sınav	Mantar, kaktüs, diken, acı biber, çiğ köfte, zehirli elma, çürük elma vb.	21
6. Bir kişi olarak sınav	Müdür, profesör, öğretmen, polis, anne, baba, avcı, Milli Eğitim Bakanı vb	20
7. Bir renk olarak sınav	Siyah, Siyah-beyaz, Pembe, Turuncu, Beyaz Renksiz /belirsiz, Koyu renk, Lacivert, Kırmızı, Yeşil, Sarı, her renk, Gri, Kahverengi, Mor, Mavi, Turkuaz, Fosforlu renk, Bej vb.	19
8. Bir anlam / değer olarak sınav	Hayat, gelecek, dönüm noktası, alın yazısı, başlangıç, aşama, merdiven, anahtar, kapı, köprü vb.	14

Tablo 1 incelendiğinde, en fazla sayıda metaforun “Bir duygu / düşünce olarak sınav”, “Sıkıcı/korkutan kaygılandırıcı / tehlikeli bir olay ya da durum olarak sınav” ve “Bir hayvan olarak sınav” kategorilerine ait olduğu görülmektedir. Bu kategorilerde yer alan metaforların genel olarak olumsuz oldukları görülmektedir. Bu çalışmada 582 öğrenciden toplanan veriden çok sayıda metafor ortaya çıkmıştır. Araştırmanın anlaşılabilirliği, sadeliği ve kolay yotumlanabilir olması açısından Tablo 1’de metaforların en dikkat çekici olanları bundan sonraki bölümde ise her bir kategori altında yer alan ve en yüksek frekansa sahip ilk üç metafor raporlanmıştır.

“Bir Duygu / Düşünce / Bireysel Özellik Olarak Sınav” Kategorisi

Sınavı bir duygu / düşünce / bireysel özellik olarak ifade eden 673 yanıt incelendiğinde, bu kategoride toplam 55 farklı metaforun ortaya çıktığı belirlenmiştir. Bu metaforların temel özellikleri incelendiğinde; üzüntü, mutsuzluk, stres, heyecan, kin/nefret, hüznün, kötü bir duygu, karanlık bir duygu, korkunç bir şey gibi olumsuz duygular üzerinde yoğunlaştığı ifade edilebilir. Tablo 2 incelendiğinde; en yüksek frekansa sahip ilk dört metaforun korkutan bir şey, heyecan, stres ve üzüntü/mutsuzluk olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Bir Duygu / Düşünce / Bireysel Özellik Olarak Sınav Kategorisine Ait Metaforlar

Duygu / Düşünce/ Bireysel Özellik	f	%
1. Korkutan bir şey	94	13.96
2. Heyecan	92	13.67
3. Stres	76	11.29

Aşağıda; öğrencilerin metaforun kaynağından (bir duygu / düşünce / bireysel özellik) metaforun konusuna (sınav) atfettikleri özelliklerin anlaşılması amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

“Sınav özlem gibidir; çünkü çocukluğumun geride kaldığını gösteriyor.” (Ö9-23)

“Sınav ayak serçe parmağını koltuğun kenarına vurmak gibidir; çünkü acı verir.” (Ö9-32)

“Sınav öfke gibidir; çünkü insanın onu hazırlayanlara küfür edesi geliyor.” (Ö9-59)

“Sınav soğukta yüzüne top çarpması gibidir; çünkü çok acıtır.” (Ö9-60)

Bu kategoride geliştirilen metaforlara genel olarak bakıldığında, öğrencilerin sınava yönelik genel anlamda olumsuz, korku ve acı verici duygulara sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin sınavla ilgili stres ve üzüntü yaşadıkları ve bu yaşantılarının kendilerini zihinsel olarak çok fazla etkilediğine vurgu yaptıkları belirtilebilir.

“Sıkıcı/Korkutan-Kaygılandırıcı/Tehlikeli Bir Olay ya da Durum Olarak Sınav” Kategorisi

Sınavı sıkıcı / korkutan-kaygılandırıcı / tehlikeli bir olay ya da durum olarak ifade eden 208 yanıt incelendiğinde, bu kategoride toplam 46 farklı metaforun ortaya çıktığı belirlenmiştir. Bu metaforların temel özellikleri incelendiğinde; ölüm, cehennem, azrail, kefen, mezar, intihar, şeytan, savaş, düşman, karanlık, uçurum, korku tüneli, canavar, kabus, karabasan, zombi, kurukafa, kara kutu, kara delik, kaza vb. üzerinde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Tablo 3 incelendiğinde, en yüksek frekansa sahip ilk üç metaforun; ölüm, kabus ve canavar olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Sıkıcı / Korkutan-Kaygılandırıcı / Tehlikeli Bir Olay ya da Durum Olarak Sınav Kategorisine Ait Metaforlar

Sıkıcı/Korkutan-Kaygılandırıcı/Tehlikeli Bir Olay ya da Durum Olarak Sınav	f	%
1. Ölüm	47	23.03
2. Kâbus	25	12.01
3. Canavar	20	9.61

Aşağıda; öğrencilerin metaforun kaynağından (sıkıcı / korkutan-kaygılandırıcı / tehlikeli bir olay ya da durum) metaforun konusuna (sınav) atfettikleri özelliklerin anlaşılması amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

“Sınav ölüm meleği gibidir; çünkü adamı kanser eder.” (Ö9-38)

“Sınav intihar etmek gibidir; çünkü hiç düşünmedim değil.” (Ö9-56)

“Sınav uçurumdan atlamak gibidir; çünkü insanda kötü duygular bırakır.” (Ö9-57)

“Sınav ölüm gibidir; çünkü bir daha geri dönüşü olmaz.” (Ö9-58)

“Sınav tabut gibidir; çünkü içine giren çıkamaz.” (Ö9-127)

“Sınav şeytan gibidir; çünkü insanın ailesi ile arasını bozuyor.” (Ö9-155)

Öğrencilerin oluşturdukları metaforlar genel olarak değerlendirildiğinde, sınav kavramının öğrenciler üzerinde olumsuz etkiler yaptığı görülmektedir. Öğrencilerin yaşadıkları bu sıkıcı ve kaygılandırıcı durumun onları psikolojik ve zihinsel olarak etkilediği görülmektedir. Sınavı hayatlarına yön veren tek olgu, hatta hayatın sonu, her şeyin sonu, gibi algılamaları, ergenlik dönemindeki öğrenciler için kritik bir önem taşıyabilir.

“Bir Hayvan Olarak Sınav” Kategorisi

Sınavı bir hayvan olarak ifade eden 317 yanıt incelendiğinde, bu kategoride toplam 45 farklı metaforun yer aldığı belirlenmiştir. Bu metaforların temel özellikleri incelendiğinde; köpek, kedi, tilki, arı, yılan gibi; ısırıcı, saldıran, sokan, zehirleyen hayvanlar ya da sürüngenler üzerinde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Tablo 4 incelendiğinde, en yüksek frekansa sahip ilk üç hayvanın yılan, köpek, bukalemun olduğu görülmektedir.

Tablo 4. *Bir Hayvan Olarak Sınav Kategorisine Ait Metaforlar*

Bir Hayvan Olarak Sınav	<i>f</i>	%
1. Yılan	40	12.60
2. Köpek	29	9.14
3. Bukalemun	21	6.62

Aşağıda; öğrencilerin metaforun kaynağından (hayvan) metaforun konusuna (sınav) atfettikleri özelliklerin anlaşılması amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

“Sınav bukalemun gibidir, her yıl zorluğu değişir.” (Ö9-9)

“Sınav köpek gibidir, çünkü iyi davranırsan yoldaşım, kötü davranırsan kâbusun olur.” (Ö9-9)

“Sınav arı gibidir, çünkü faydalanmasını bilene balını veriyor, bilmeyene de iğnesini sokuyor. (Ö9-22)

“Sınav fare gibidir, çünkü senden daha güçsüz olmasına rağmen, yani başarabileceğin bir şey olmasına rağmen ondan korkarsın.” (Ö9-77)

“Sınav tilki gibidir, çünkü MEB ve TÜBİTAK öğrenciler için en kötü, en kurnaz şeyleri düşünür.” (Ö9-51)

Öğrenciler bu kategoride sınavı farklı özellikteki hayvanlara benzeterek sınavın hayatlarındaki farklı yönlerine vurgu yapmışlardır. Sınavı çok değişken, tehdit edici bulmakta ve örneğin tilkiye benzeterek sınavın kendilerine oyun oynadığını düşünmektedirler. Aynı zamanda sınav üstesinden gelinmesi mümkün olan bir durum olmasına rağmen öğrencilerin bu durumdan rahatsız olduğu ve başarısızlık korkusu ile yaşadıkları görülmektedir.

“Bir Nesne Olarak Sınav” Kategorisi

Sınavı bir nesne (eşya, makine vb.) olarak ifade eden 137 yanıt incelendiğinde, bu kategoride toplam 36 farklı metaforun ortaya çıktığı belirlenmiştir. Bu metaforların temel özellikleri incelendiğinde; kazık, bıçak, makas, cam, ayna, elektrikli aletler, mikser, biçerdöver, dozer ve farklı makineler üzerinde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Tablo 5 incelendiğinde, en yüksek frekansa sahip ilk üç metaforun ise makine, bıçak ve ayna olduğu görülmektedir.

Tablo 5. *Bir Nesne Olarak Sınav Kategorisine Ait Metaforlar*

Bir Nesne Olarak Sınav	<i>f</i>	%
1. Makine	50	36.49
2. Bıçak	19	13.86
3. Ayna	9	6.56

Aşağıda; öğrencilerin metaforun kaynağından (nesne) metaforun konusuna (sınav) atfettikleri özelliklerin anlaşılması amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

“Sınav silgi gibidir, çünkü sınava girince aklımızdakileri heyecandan siler.” (Ö9-79)

“Sınav metro gibidir, çünkü hiç kimseyi beklemez.” (Ö9-79)

“Sınav buldozer gibidir, insanların hayallerini yıkmakta üstüne yok.” (Ö9-54)

“Sınav jilet gibidir, sakat bir iş yapıyor, bir anda kesiyor ama acısı hissedilmiyor.” (Ö9-111)

“Sınav ayna gibidir, çünkü verdiğimiz emeklerin karşılığını bizlere geri gönderir.” (Ö8-1)

“Sınav anne terliği gibidir; çünkü beklemediğimiz anda kafamızda patlar.” (Ö9-136)

“Fön makinası gibidir; çünkü sıcak terler akıtıyor.” (Ö9-142)

“Sınav dur işareti gibidir; çünkü hayatına engel oluyor.” (Ö9-159)

Öğrenciler bu kategoride sınavı çeşitli nesnelere benzetmişlerdir. Bu nesnelere incelendiğinde makinenin ön plana çıkması dikkat çekmektedir. Bu durum hatasız ve kusursuz çalışma, rutin olarak aynı şeyleri, aynı şekilde tekrarlama, programlanma vb. özellikleri barındırmaktadır. Bununla birlikte burada sözü edilen nesnelere her türlü canlıya zarar verebilecek keskin, delici aletlere benzetilmesi, hayalleri yıkan, acıtan ve zorlayan bir olgu olarak görülmesi sınavın kendilerine zarar verebilme potansiyelinin yüksekliğini ortaya koymasından ilginçtir.

“Bir Bitki/Yiyecek Olarak Sınav” Kategorisi

Sınavı bir bitki / yiyecek olarak ifade eden 54 yanıt incelendiğinde, bu kategoride toplam 21 farklı metaforun ortaya çıktığı belirlenmiştir. Bu metaforların temel özellikleri incelendiğinde; dikenli, batan, can yakan, zehirleyen bitkiler ya da acı, çürük, zehirli yiyecekler üzerinde yoğunlaştığı

belirlenmiştir. Tablo 6'da da görüldüğü gibi, en yüksek frekansa sahip ilk üç metaforun, kaktüs, çürük/zehirli meyve /bitki ve acı biber olduğu görülmektedir.

Tablo 6. *Bir Bitki / Yiyecek Olarak Sınav Kategorisine Ait Metaforlar*

Bir Bitki / Yiyecek Olarak	f	%
1. Kaktüs	8	14.81
2. Çürük / zehirli meyve / bitki	7	12.28
3. Acı biber	4	7.40

Aşağıda; öğrencilerin metaforun kaynağından (bir bitki / yiyecek olarak) metaforun konusuna (sınav) atfettikleri özelliklerin anlaşılması amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

"Sınav muz kabuğu gibidir; basınca ayağın değil, hayatın kayar." (Ö9-35)

"Sınav mantar gibidir; çünkü insanın hayatına girdi mi zehirliyor." (Ö9-57)

"Sınav acı biber gibidir; tadı güzel olmasına rağmen, acısına katlanma zorunluluğu vardır." (Ö8-68)

"Sınav zehirli bir elma gibidir; çünkü onu kimse yemek istemezdi ama bile bile yine de yiyoruz." (Ö8-189)

Sınavı bir bitki / yiyecek olarak ifade eden metaforlar geliştiren öğrencilerin bunlara ilişkin gerekçelerinin; batan, zehirleyen, acı veren bitki veya yiyecekler şeklinde açıklandıkları ifade edilebilir.

"Bir Kişi Olarak Sınav" Kategorisi

Sınavı bir kişi olarak ifade eden 58 yanıt incelendiğinde, bu kategoride toplam 20 farklı metaforun ortaya çıktığı belirlenmiştir. Bu metaforların temel özellikleri incelendiğinde; anne, baba, öğretmen, müdür, polis, bakan gibi "otorite" konumundaki kişiler üzerinde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Tablo 7 incelendiğinde en yüksek frekansa sahip ilk üç metaforun; öğretmen, anne ve baba olduğu görülmektedir.

Tablo 7. *Bir Kişi Olarak Sınav Kategorisine Ait Metaforlar*

Bir Kişi Olarak	f	%
1. Öğretmen	18	31.03
2. Anne	10	17.08
3. Baba	6	10.34

Aşağıda; öğrencilerin metaforun kaynağından (kişi) metaforun konusuna (sınav) atfettikleri özelliklerin anlaşılması amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

"Sınav Adolf Hitler gibidir; çünkü başarısız olanları değersiz kılıyor." (Ö9-16)

"Lider gibidir, hayatımıza yön verir." (Ö8-84)

“Anne gibidir; çünkü sürekli baskı yapıyor.” (Ö8-93)

“Annem gibidir; çünkü hem zorlayıcıdır, hem de kolaylık sağlar.” (Ö8-192)

“Annem veya öğretmen gibidir; çünkü ikisi de acımasız.” (Ö8-285)

“Babam gibidir; çünkü yüzümüze hayatın gerçeklerini vuruyor.” (Ö8-291)

“Anne gibidir; çünkü sürekli çalışmamızı söyler.” (Ö8-169)

Öğrencilerin sınavı hayatlarındaki otorite konumundaki kişilere benzettikleri görülmektedir. Başka bir deyişle öğrenciler sınavı otoriter kişilere benzeterek sınavın hayatlarındaki yaptırımlarına ve sınavın hayatlarına nasıl hükmettiğine dikkat çekmişlerdir. Bu otoriter kişileri sürekli kendilerinden beklentileri olan ve aynı zamanda bu beklentileri gerçekleştirme yönünde baskı uygulayan birer mekanizma olarak görmektedirler. Sınavı hata kabul etmeyen bir bireye benzeterek, yaptıkları hatalar karşısında ya da herhangi bir başarısızlık durumunda, kendilerini değersiz hissetmelerine neden olduğunu ifade etmektedirler.

“Bir Renk Olarak Sınav” Kategorisi

Sınavı bir renk olarak ifade eden 525 yanıt incelendiğinde, bu kategoride toplam 19 farklı metaforun ortaya çıktığı belirlenmiştir. Bu metaforların temel özellikleri incelendiğinde; koyu renkler (siyah, kahverengi, gri vb.) üzerinde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Tablo 8’de bu kategoride en yüksek frekansa sahip ilk üç metafor sunulmuştur.

Tablo 8. *Bir Renk Olarak Sınav Kategorisine Ait Metaforlar*

Bir Renk Olarak	f	%
1. Siyah	249	47.42
2. Beyaz	76	14.47
3. Kırmızı	39	7.42

Tablo 8’de görüldüğü gibi, en yüksek frekansa sahip ilk üç renk; siyah, beyaz ve kırmızıdır. Aşağıda; öğrencilerin metaforun kaynağından (renk) metaforun konusuna (sınav) atfettikleri özelliklerin anlaşılması amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

“Sınav siyah renktir; çünkü kara günü çağırıştırır. Kara gün çok korktuğumuz, heyecanlandığımız aşırı stres yaptığımız, hiç gelmesini istemediğimiz gündür. Sınavın da gelmesini hiç istemeyiz.” (Ö9-3)

“Sınav gri renktir; hem kolay, hem de zor soruları barındırır.” (Ö9-9)

“Sınav siyah renktir; çünkü siyah her rengi kapatır, sınavda siyah renk gibi insanların rengârenk duygularını kapatır.” (Ö9-18)

“Sınav kırmızı renktir; çünkü dikkat gerektirir.” (Ö9-5)

“Sınav beyaz renktir; çünkü her rengi içinde barındırır.” (Ö9:24)

“Sınav kırmızı renktir; çünkü öğrencilerin kanını emer.” (Ö9-38)

“Sınav beyaz renktir; çünkü öğrencilerin kefeni gibidir.” (Ö9-40)

Sınavı renk olarak ifade eden metaforlar geliştiren öğrencilerin açıklamaları incelendiğinde genel olarak; sıkıntı, karamsarlık, zorluk, belirsizlik gibi açıklamalar yaptıkları belirlenmiştir. Açık renkler bile (örneğin beyaz), aslında sınavın her rengi içinde barındırdığı, belirsiz olduğu gibi açıklamalar içermektedir. Kırmızı renk ise uyarı, ikaz, tehlike, kan vb. ile ilişkilendirilerek açıklanmıştır.

“Bir Anlam / Değer Olarak Sınav” Kategorisi

Sınavı bir anlam / değer olarak ifade eden 220 yanıt incelendiğinde, bu kategoride toplam 14 farklı metaforun ortaya çıktığı belirlenmiştir. Tablo 9 incelendiğinde; en yüksek frekansa sahip ilk üç metaforun; hayat, gelecek ve dönüm noktası olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Bir Anlam/Değer Olarak Sınav Kategorisine Ait Metaforlar

Bir anlam / değer olarak sınav	f	%
1. Hayat	87	39.54
2. Gelecek	81	36.81
3. Dönüm noktası	11	5.00

Aşağıda; öğrencilerin metaforun kaynağından (bir anlam / değer) metaforun konusuna (sınav) attıkları özelliklerin anlaşılması amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

“Sınav hayat gibidir; çünkü yaptığımız hataları geri alamayız.” (Ö9-9)

“Falcı gibidir; çünkü geleceğimize bakar.” (Ö9-66)

“Sınav dönüm noktası gibidir; düz doğru kırılınca o doğrunun yönü değişir.” (Ö9-146)

“Sınav gelecek gibidir; çünkü ileride olacak her şey bugünün eseridir.” (Ö8-91)

Özellikle sekizinci sınıf öğrencilerinin geliştirdikleri metaforlar incelendiğinde; sınavı “hayatlarının dönüm noktası” olacak kadar önemsedikleri görülmektedir. Öğrencilerin sınavı geleceklerini şekillendirmek için tek araç ve seçenek olarak algıladıkları, sınavı geleceklerinin garantisi ve iyi bir meslek sahibi olabilmenin tek yolu olarak gördükleri ifade edilebilir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada sekizinci ve dokuzuncu sınıf öğrencilerinin “sınav” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar içerik analizi yolu ile farklı kategoriler altında incelenmiştir. Analiz

sonucunda öğrencilerin “sınav” kavramına ilişkin metaforları, sekiz farklı kategori altında sınıflandırılmıştır. En fazla metafor ile temsil edilen kategori “bir duygu/düşünce/bireysel özellik olarak sınav” kategorisi iken, en az metaforla temsil edilen kategori ise “bir anlam/değer olarak sınav” kategorisidir.

Sekizinci ve dokuzuncu sınıf öğrencilerinin “sınav” ile ilgili geliştirdikleri metaforlar incelendiğinde, öğrencilerin sınavı çok fazla önemsedikleri, korku verici buldukları, aşırı kaygılı olduklarını belirttikleri ifade edilebilir. Özellikle hayati önem taşıyan, ölüm kalım meselesi ve diğer sıra dışı benzetmelerin fazlalığı, sınavın öğrencilerin üzerinde çok fazla olumsuz etkilere yol açtığını göstermektedir. Geliştirilen metaforların sınavın öğrenciler üzerindeki olumsuz etkilerini anlama açısından önemli göstergeler oldukları belirtilebilir.

Sekizinci ve dokuzuncu sınıf öğrencilerinin sınav kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforların tartışılmasında literatürde yer alan diğer sınavlarla (KPSS, SBS) ilgili yapılan çalışmalarla paralellik gösterdiği görülmektedir. Öğrencilerin çoğu sınavı kendileri için endişe/kaygı, gerilim ve korku gibi duygulara benzetmiştir. Bu bulgular Kardeşinoğlu (2015)’nin ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin sınav algıları ile ilgili yaptığı çalışmayla paralellik göstermektedir.

Öğrenciler sınavı ölüm, canavar, kâbus gibi sıkıcı, korkutan ve teklikeli durumlara benzeterek sınavın hayatlarında ne denli kaygılandırıcı olduğunu vurgulamışlardır. Karadeniz, Er ve Tangülü (2014)’nün sekizinci sınıf öğrencilerinin Seviye Belirleme Sınavı (SBS)’nin metaforik algılarını belirlediği çalışmada bu metaforlar bir kategori altında birleştirilmediyse de bu çalışmayı desteklemektedir. Ayrıca benzer metaforlar Elmacı (2015)’nin KPSS sınavı ile ilgili yaptığı metafor çalışmada da görülmektedir. Öğrencilerin sınavı benzettikleri bu tehlikeli durumlar Nartgün ve Gökçer (2014)’in çalışmasındaki “negatif unsurlar” teması ile de uyuşmaktadır.

Bu çalışmada, öğrencilerin konuyu somutlaştırmaları ve benzetmelerin çeşitliğini arttırmak adına forma farklı cümleler de eklenmiştir. Bunun bir sonucu olarak bu çalışmanın en yüksek frekans veren 3. kategorisi olan “Bir hayvan olarak sınav” için yapılan benzetmelere sadece Karadeniz, Er ve Tangülü (2014)’nün çalışmasında rastlanmıştır.

Öğrencilerin sınava yükledikleri anlamlar oldukça manidardır. “Bir anlam/değer olarak sınav” kategorisinde sınavı hayatlarının dönüm noktası, geleceklere ve başlangıca benzetmişlerdir. Adaylar bu metaforlar ile hayatlarının bu sınava bağlı olduğunu, geleceklere için bir başlangıç olduğunu ve başaramadıkları takdirde “sıkıcı/korkutan-kaygılandırıcı/tehlikeli bir olay ya da durum olarak sınav” kategorisinde de belirttikleri gibi bu durumun başa gelebilecek en kötü şeylere (ölüm, kabus) benzetmişlerdir. Aynı benzetmeler Karadeniz (2016)’in çalışmasında da görülmüştür.

Bu çalışmaya katılan öğrenciler henüz sekizinci ve dokuzuncu sınıfta olmasına rağmen, sınavlara ilişkin genellikle korku, kaygı, ölüm, dönüm noktası, intihar, kefen gibi metaforlar kullandıkları belirlenmiştir. Ülkemizde sınavlara atfedilen önemin yüksek oluşu, gerek okulların, gerekse ailelerin öğrenciler üzerinde kurduğu yoğun baskılar, hangi sınıf düzeyinde olurlarsa olsunlar öğrencilerin psikolojilerini olumsuz etkilemekte ve kimi zaman fiziksel ya da psikolojik bazı sorunlara yol açmaktadır.

Bu sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

Bu araştırma sonucunda öğrencilerin sınav kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforların olumsuz olduğu görülmektedir. Bu durumun nedenleri incelenmeli ve yetkililer sınav sistemi ile ilgili öğrencideki bu olumsuz durumun giderilmesi için çalışmalar yapabilir.

Sınavın öğrenciler üzerinde oluşturduğu baskı bu ve sınavla ilgili yapılan diğer çalışmalarda da çok öne çıkmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin psikolojileri de olumsuz etkilenmektedir. Sınavlarla ilgili yapılan çalışmalar okulların rehberlik hizmetleri tarafından dikkate alınabilir ve öğrencilerin bu durumdan en az etkilenmeleri sağlanabilir.

Kaynakça

- Akçay, B. (2011). Turkish elementary and secondary students' views about science and scientist. *Asia-Pacific Forum on Science Learning and Teaching*, 12, 1-11.
- Akşehirli, S. (2005). Çağdaş metafor teorisi. Edebiyat Modülleri, 25.11.2015 tarihinde erişildi.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), 1293-1322.
- Başaran, S. (2005). *Diğer Ülkelerde lise bitirme sınavları ve türk eğitim sistemi için lise bitirme sınavı önerisi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- Bektaş, M. ve Karadağ, B. (2013). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımlaşma değerine yönelik geliştirdikleri metaforların incelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 271-286.
- Camcı-Erdoğan, S. (2013). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin bilim insanlarına yönelik algıları. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 3(1), 13-37.
- Casbarro, J. (2004). Reducing anxiety in the era of high-stake testing. *Principals*, 83(5), 36-38.
- Cizek, G. J. (2001). Cheating to the test. *Education Matters Journal*, 1(1), 40-47
- Çapan, E. B. (2010). Öğretmen adaylarının üstün yetenekli öğrencilere ilişkin metaforik algıları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(12), 140-154.
- Demir, C.E. (2007). Metaphors as a reflection of middle school students' perception of school: A crosscultural analysis. *Educational Research and Evaluation*, 13(2), 89-107.

- Dikmenli, M. (2010). Undergraduate biology students' representations of science and the scientist. *College Student Journal*, 44(2), 579-588.
- Doğan-Bora, N., Arslan, O. ve Çakıroğlu, J. (2006). Lise öğrencilerinin bilim ve bilim insanı hakkındaki görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 32-44.
- Döş, İ. (2010). Aday öğretmenlerin müfettişlik kavramına ilişkin metafor algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 607-629.
- Elmacı S. (2015). *Kamu personeli seçme sınavı ve alan bilgisi sınavına ilişkin öğretmen görüşlerinin ve metaforik algılarının belirlenmesi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış yüksek lisans tezi
- Forceville, C. (2002). The identification of target and source in pictorial metaphors. *Journal of Pragmatics*, 34, 1-14.
- Güler, T. ve Akman, B. (2006). 6 Yaş çocuklarının bilim ve bilim insanı hakkındaki görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 55-66.
- Kalyoncu, R. (2012). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının "öğretmenlik" kavramına ilişkin metaforları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 471-484.
- Karadeniz, O. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenliği 4. sınıf öğrencilerinin kpss algıları: metaforik bir analiz çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 17, Sayı 3, Aralık 2016, Sayfa 729-746*
- Karadeniz, O., Er, H. ve Tangülü, Z. (2014). 8. sınıf öğrencilerinin sbs'ye yönelik metaforik algıları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 15, ss: (64-81)
- Karavaşinoğlu A. (2015). *Öğrencilerin metaforik sınav algıları ile velilerin okula yönelik görüşleri arasındaki ilişki*, Ankara Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi
- Levine, P.M. (2005). Metaphors and images of classrooms, *Kapa Delta Pi Record*, 41(4), 172-175.
- Mead, M. and Metraux, R. (1957). The image of the scientist among high school students: A pilot study. *Science*, 126, 384-390.
- Miles, M.B. and Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor* (G. Bulut, Çev.). İstanbul: Mess Yayınları. (1986).
- Narayan, R., Park, S., Peker, D. and Suh, J. (2013). Students' images of scientists and doing science: An international comparison study. *Eurasia Journal of Mathematics, Science ve Technology Education*, 9(2), 115-129.
- Nartgün, Ş. S. ve Gökçer, İ. (2014). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının mesleklerine, geleceklerine, istihdamlarına ve eğitim politikalarına ilişkin metaforik algıları. *International Journal of Educational Research*, 5: 4, 57-69.

- Newton, L. D. and Newton, D. P. (1998). Primary children's conceptions of science and the scientist: Is the impact of a national curriculum breaking down the stereotype? *International Journal of Science Education*, 20(9), 1137-1149.
- Oxford. (1996). *The Oxford english dictionary*. Oxford: Oxford Publishing.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (3. Baskıdan Çeviri). M. Bütün ve S. B. Demir (Çev Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Popham, W. J. (2001). *The truth about testing: An educator's call to action*. Alexandria, VA: Association of Supervision and Curriculum Development.
- Resnick, M. (2004). *The educated student: defining and advancing student achievement*. Alexandria VA: National School Boards Association.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmen adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- Saban, A., Koçbeker, B. N. ve Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 6, 461-522.
- Shaw, D., Massengill, B. and Mahlios, M. (2008). Preservice teachers' metaphors of teaching in relation to literacy beliefs. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 14(1), 35-50.
- Soysal, D. ve Afacan, Ö. (2012). İlköğretim öğrencilerinin "fen ve teknoloji dersi" ve "fen ve teknoloji öğretmeni" kavramlarına yönelik metafor durumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 287-306.
- Thomas, M. R. (2005). *High-stake testing: Coping with collateral damage*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Vadeboncoeur, J. A., and Torres M. N. (2003). Constructing and reconstructing teaching roles: a focus on generative metaphors and dichotomies. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 24 (1): 87-103.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Kitabevi.

Examining Students' Metaphors for the "Exam" Concept

In Turkey, there are large-scale examinations such as central system examinations applied within the framework of Transition from Primary Education to Secondary Education (referred as TEOG), two-sessional Higher Education Examination (YGS) and Undergraduate Placement Examination (LYS). Such examinations which have crucial outcomes for educators, students and thus families are called "high-stakes tests/assessment".

High-stakes tests are those which require student academic achievement for graduation, register for higher education programmes and placement in higher education institutions, qualifications for scholarships or projects and so on (Cizek, 2001; Resnick, 2004). High stakes in these tests are caused by exam results that are considered vital by test takers and by high level anxiety they lead to (Casbarro, 2004). Hence, high pressure on students bring adverse effects and outcomes (Popham, 2001). To illustrate, high-stakes tests lead students to spare less time for social and physical activities during the exam preparation process (Thomas, 2005). In the light of literature reviews and discussions, the study attempts to use metaphors as data gathering instruments for the exam concept and reveal student perceptions, views and attitudes as a result of their exam experiences.

The study is well-matched to "phenomenology", a qualitative research design, in order to explore students' metaphors for the "exam" concept. The phenomenology design focuses on phenomena that are known to man, without any thorough, elaborate understanding. The research was conducted with the data from a total of 582 participants divided into two groups: 8th graders from different schools in Ankara, İstanbul and İzmir in the process of exam preparation for Transition from Primary Education to Secondary Education System (TEOG in Turkey) in the 2015-2016 academic year, fall semester and 9th graders who have taken the examination and have been placed in a secondary education institution. In order to explore perceptions of the students about the "exam" concept, the participant students were given the crucially important TEOG examination (that they have recently taken or they are to take soon) as a "stimulant" or in other words, a "matter of metaphor" and they were provided with a form starting with the following statement: "TEOG is like because..." The research findings were analysed with "content analysis", which consists of five steps (Aydın, 2010; Bektaş and Karadağ, 2013; Kalyoncu, 2012; Saban, 2008). These are respectively given below:

"1. Define the unit of analysis", "2. Eliminate", "3. Develop categories", 4. "Provide validity and reliability" and, "5. Calculate frequency and interpret".

According to the research findings, the maximum number of the metaphors are found in the following categories: "the exam metaphorically defined as a feeling/an idea", "boring/frightening/anxiety provoking/examination as a risky phenomenon or condition" and "the exam metaphorically defined as an animal". When the statements by those who used metaphorical

colours for the examination are considered, it is obvious that they generally gave the following definitions: boredom, pessimism, challenge or uncertainty. Even the light colours (for example, white) actually implies that the examination includes all colours and thus indecisive. Colour red is associated with warning, alarm, danger, blood and so on.

It could be suggested that those who have developed metaphors to define the examination as a plant/food feel it is something prick, poisonous or painful.

In another category in which the participant students define the examination as an animal, they focus on different aspects of the examination in their lives by using metaphors of animals with various qualities. At the same time, it is observed that the students are irritated by the examination although it is manageable and they suffer from the fear of failure.

It is obvious that the participant the examination reminds students of those with authority in their lives. In other words, they highlight enforcements by the examination and the way it leads their lives, using metaphors of authorities. They consider the ones with authority as people with constant expectations and at the same time, as mechanisms to oppress them to meet their expectations.

When the metaphors for the exam as a feeling/an idea are generally considered, it is seen that the students mostly have negative, anxious and agonising feelings. It can be concluded that they suffer from exam anxiety and distress and thus are mentally affected too much.

In another category in which the participant students used metaphors of objects for the examination, “the machine” has been the prevailing one. It implies perfect, error-free working, monotonous repetition of the same things in the same manner, programming and so on.

When the students’ metaphors are considered overall, it is clear that the “exam” concept has a negative influence on students. This boring, anxiety provoking case affect them psychologically and mentally. For adolescent students, the examination might be critically important when it is taken as the mere phenomenon that leads their lives, and even the end of the world, the end of everything. When the “exam” metaphors of the 8th graders are considered, it could be said that they overestimate the examination, find it frightening and they suffer from over anxiety. The high number of metaphors such as vitality, a matter of life and death, and other unusual similes has shown that the examination has too many adverse effects on students. It could be concluded that the used metaphors are beneficial, significant indicators to understand the negative effects of the examination on students. It is observed that the participant students have used metaphors of fear, anxiety, worry, death, turning point, suicide or shroud for the examination although they are 8th and 9th graders. As a result, it is clear that the high importance attributed to exams in Turkey and intensive pressure on students both by schools and families influence their psychology negatively and occasionally lead to physical or psychological problems in students no matter what grade they study at.